

kritičarka i književna znanstvenica) ali i iznutra kao književnica i slikarica (poznato je da se okušala i u ovoj umjetnosti), što rezultirala originalnim razmišljanjima (pitanjima i odgovorima), ali i osebujnim stilom. Koristi se ironijom i digresijom.

Književna kritičarka Ksenija Katačić ocijenila je u pogovoru kako se Melvinger *Ogledima* „još jednom potvrđuje kao vrlo značajna autorica u strukturi književno-kritičarske misli u Vojvodini“, dok Goran Rem u jednom tekstu ističe kako u *Ogledima* „imamo povlasticu primati finu intelektualnu stilistiku kritičkoga uma Jasne Melvinger“. Premda se navedene hvale u slučaju ove autorice nekako i podrazumijevaju, *Ogledi* su važni jer nanovo podsjećaju na izuzetnost Jasnina pera, potencijalno nekim novim, trećemilenijskim generacijama čitatelja. *Ogledi* su također još jedna potvrda nužnosti ali i ljepote kritike. Posebice ako nam, kao u ovom slučaju, otvaraju prostor za, u svakom smislu, bogato čitateljsko iskustvo. I posebice danas kada je ova forma u kulturnom životu sve skrajnutija.

Davor Bašić Palković

Ante Sekulić, *Mariološke rasprave*, M-Print – Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Zagreb – Subotica, 2020., 246 str.

Knjiga *Mariološke rasprave* autora Ante Sekulića tiskana je prigodom stote obljetnice njegova rođenja kao sunakladnički projekt zagrebačkog nakladnika M-Print i Katoličkog društva „Ivan Antunović“ iz Subotice. Knjigu je priredio i predgovor napisao prof. dr. sc. Stjepan Kušar koji je skupio Sekulićeve tekstove nadahnute Marijom, Majkom Božjom.

On u predgovoru pojašnjava kako naslov knjige – *Mariološke rasprave* – treba uzeti u širem smislu: „U užem se smislu mariologija uzima kao tumačenje temeljnih istina kršćanske vjere koje se u Katoličkoj Crkvi sažimlju u četiri dogme govoreći o Isusovoj majci Mariji: Bogorodica i djevoja, bez istočnoga grijeha začeta (Bezgrešna) i na nebo uznesena (Assumpta)“. U temelju rasprava uvrštenih u knjigu nalazimo ne samo povijest i književnost, već i autorovu duboku i intimnu pobožnost.

Knjigu je priređivač podijelio na tri dijela, a svaki ima tri rasprave. Zavičajnicima će, dakako, biti najzanimljiviji prvi dio u kojem „dominira autorova zavičajna, bačka i šira podunavska tematika, pri čemu posebnu važnost ima rad o marijanskim pobožnostima podunavskih Hrvata“, piše u predgovoru priređivač (str. 7). Radovi nose povijesnu notu, no iz radova izvire i autorovo poznavanje duhovne tradicije, napose one vezane uz različite pučke pobožnosti (svibanjska pobožnost, škapular). Nezaobilazni su molitvenici, krunica ili rožarij, škapular, marijanski blagdani i običaji, narodne „pismice“ kroz koje se ocrtava duhovnost bačkih Hrvata. „Marija u bačkoj povijesti tijekom XVI. stoljeća“ naslov je rasprave koja govori o vremenu „velikih i mučnih zbivanja“, kako piše autor, o vremenu u znaku „silovitog prodora Turaka i ustrojstva njihove uprave“, a nakon kraćeg povijesnog prikaza događaja u Podunavlju on želi utvrditi „koji su čimbenici utjecali na život puka koji je štovao Mariju“. Posebnu pozornost Sekulić daje biskupu Lajči Budanoviću (1873. – 1958.) pišući o značenju njegova molitvenika i obrednika za čašćenje Marije u Podunavlju, kojima je širio štovanje Majke Božje kod svojih sunarodnjaka.

Radovi o Trsatskom Marijinom sve-
tištu u hrvatskoj književnosti te o Bogo-
rodici u crkvama i samostanima pavlina
dio su drugog dijela knjige. „Budući da
su hrvatski pavlini osobito štovali Mari-
ju, želio sam svratiti pozornost na brojne
slike Gospe Čenstohovske na našem tlu“,
piše Sekulić (str. 137), te bismo očekivali
u knjizi i ilustracije koje bi ovo potvrdile.
Autor, naime, piše da je „određen broj
slika sačuvan u crkvama ili na župnim
dvorovima. ... Nije mi uspjelo utvrditi
njihov točan ukupan broj, ali čini se
da ih je bilo oko osamdeset (Brajković
ih je primio pedeset) (ibid.). Napominje
kako je najviše štovana Crna Gospa u
Subotici, kojoj se nekada hodočastilo, a
ni zabrana komunističkih vlasti nije za-
ustavila vjernike koji se i danas okuplja-
ju pred njezinim likom tražeći „njezin
zagovor, obranu i pomoć“. Treći je rad
posvećen zagrebačkom biskupu Martinu
Borkoviću, pavlinu, „koji je vodio svoju
biskupiju u prevratničkim desetljećima
17. st., u vremenu kad je ‘cvijet hrvat-
skog plemstva’ iskorijenjen u Bečkome
Novome Mjestu“ (Kušar, str. 8). Sekulić
piše kako se Borkovićevo ime vezuje uz
otkriće Marijina milosnog kipa u Bistrici,
što je isticano prigodom 300. obljet-
nice bistričkog prošteništa.

U središtu trećeg poglavlja u knjizi
je Isusova Majka, koja se u tri rada pro-
matra kroz Bistričko svetište, kroz našu
noviju književnost i pučku pjesmu. Ra-
dovi su naslovljeni: „Zagrebački biskupi
i bistrički župnici u prošteničkoj obnovi
Marije Bistrice u posljednjih 300 godi-
na“, „Marija u hrvatskoj književnosti
nakon Drugova vatikanskog sabora“ i
„Majka Marija u hrvatskoj pučkoj pje-
smi“. Svaka od tema ima svoju povijesnu
osnovu, a potom i širi kontekst uz kori-
štenje bogate građe i izvora.

Osim „Predgovora“ (str. 7-9) ured-
nika Stjepana Kušara, knjiga sadrži „Po-
pratnu riječ“ (str. 239-242) Franje E.
Hoška i „Vrijeme i mjesto prve objave
radova“ (str. 243). Većina autorovih ra-
dova završava popisom literature i izvora.

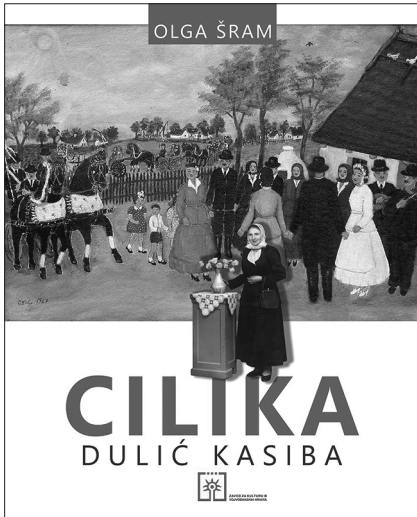
Na početku knjige „Osobnu riječ“
(str. 11) čitateljima je uputio sin akade-
mika Sekulića, poznati liječnik iz KBC
„Rebro“ u Zagrebu, dr. sc. Ante Marin
Sekulić. On obavještava čitatelje kako
je ovo peta i zadnja knjiga u nizu knjiga
akademika Ante Sekulića koje objavljuje
„Katolički institut za kulturu, povijest i
duhovnost ‘Ivan Antunović’“ iz Subotice
(sada Katoličko društvo „Ivan Antuno-
vić“). Po njemu, ova je knjiga posebna
jer „sadrži očeve marijanske tekstove i
moju sinovsku zahvalnost“.

Naslovnicu je oblikovao Ivan Bala-
žević, rodom iz Tavankuta.

Knjiga *Mariološke rasprave* vrije-
dan je prinos hrvatskoj mariologiji, ali
i povijesti hrvatskoga naroda i hrvatske
književnosti. I sam književnik, povjesni-
čar, vjernik, Ante Sekulić svoje radove/
rasprave daje na čitanje, proširuje čitate-

lju saznanja, ali ga i poziva na suradnju u vidu novih istraživanja. Tome će zasigurno poslužiti bogata literatura i brojni izvori za teme o kojima je pisao.

Katarina Čeliković

Olga, Šram, *Cilika Dulić Kasiba*, Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2020, 110 str.

Monografija koja nosi naziv *Cilika Dulić Kasiba* je dosad najcjelovitija rekonstrukcija života i opusa slikarice Cilike Dulić Kasiba (Subotica, 1932.), koja je svojim angažmanom na području naivne umjetnosti zadužila subotičku, pa i širu povijest umjetnosti, a skromnošću i samozatajnošću pridonijela je tomu da njezin rad bude na monografski način obrađen u njezinoj osamdeset osmoj godini života. Riječ je o monografiji čiji je nakladnik Zavod za kulturu Vojvođanskih Hrvata, a nastala je kao dio biblioteke koja nosi naziv *Prinosi za istraživanje likovne baštine, knj. 2*. Osim što pruža

uvid u stvaralački put Cilike Dulić Kasiba, ova monografija upućuje i na razvojne faze naivne umjetnosti u bunjevačkih Hrvata općenito, čija je ova autorica značajna predstavica. Također ističe i mjesto Cilike Dulić Kasiba u korpusu jugoslavenske naivne umjetnosti.

Monografija je rezultat rada povjesničarke umjetnosti Olge Šram, koja je dugi niz godina pratila rad i stvaralaštvo slikarice Cilike Dulić u okviru subotičkih likovnih kolonija i likovnih sekcija, ponajprije likovne kolonije „Bunarić“, likovne sekcije HKC-a „Bunjevačko kolo“, likovne kolonije „Stipan Šabić“, te koja je i realizirala retrospektivnu izložbu ove autorice 2001. godine u Galeriji „Likovni susret“ u Subotici (danas Suvremena galerija Subotica). Olga Šram za izradu monografije prikuplja i sažima sve relevantne i dostupne podatke o životu i radu ove autorice, upoznaje se s dokumentarnom građom (navedenom u popisu literature) te njezinim raspršenim opusom, a sve s ciljem kronološkog i monografskog sažimanja likovnog rada ove autorice. Studioznim pristupom autorica monografije veliki značaj pridaje i informacijama koje temu produbljuju u više smjerova i podtema, koje se čine važnim za razumijevanje stvaralačkog puta i njegovih transformacija te što cjelovitije sagledavanje opusa umjetnice. Riječ je o radu koji oslikava i kvalitetnu suradnju autorice monografije i same umjetnice, koja je dala konačan pečat oblikovanju informacija u pojedine teme i cjeline: od informacija o počecima naive općenito, biografskih podataka i fotografija iz života umjetnice te njezinih likovnih početaka, pregleda stilskog razvitka njezinog stvaralaštva, pružanja na uvid opusa